

๔. อนุสยาอนารมมณกถา

[๕๕๔] *อนุสยา อนารมมณชาติ? อามนฺตา. ฐปํ นิพฺพานํ จกฺขายตฺนํ ๗เปฯ
โผฏฺฐพฺพายตฺนนฺติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ๗เปฯ

*กามราคานุสโย อนารมมณเณติ? อามนฺตา. กามราโค กามราคปริยฺยจฺ्ञานํ
กามราคสญฺโฆชนํ กาโมโฆ กามโยโค กามจฺฉนฺทนีวฺรณํ อนารมมณนฺติ? น เหวํ
วัตตพฺเพ ๗เปฯ กามราโค กามราคปริยฺยจฺ्ञานํ กามราคสญฺโฆชนํ กาโมโฆ กามโยโค
กามจฺฉนฺทนีวฺรณํ สारมมณนฺติ? อามนฺตา. กามราคานุสโย สारมมณเณติ? น เหวํ
วัตตพฺเพ ๗เปฯ

*กามราคานุสโย อนารมมณเณติ? อามนฺตา. กตมกฺขนฺธปริยาปฺนโนติ?
สงฺขารกฺขนฺธปริยาปฺนโนติ. สงฺขารกฺขนฺโธ อนารมมณเณติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ๗เปฯ
สงฺขารกฺขนฺโธ อนารมมณเณติ? อามนฺตา. เวทนาฯกฺขนฺโธ สญฺญาฯกฺขนฺโธ วิญฺญาณกฺขนฺโธ
อนารมมณเณติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ๗เปฯ

*กามราคานุสโย สงฺขารกฺขนฺธปริยาปฺนโน อนารมมณเณติ? อามนฺตา. กามราโค
สงฺขารกฺขนฺธปริยาปฺนโน อนารมมณเณติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ๗เปฯ กามราโค
สงฺขารกฺขนฺธปริยาปฺนโน สारมมณเณติ? อามนฺตา. กามราคานุสโย สงฺขารกฺขนฺธ
ปริยาปฺนโน สारมมณเณติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ๗เปฯ

*กามราคานุสโย สงฺขารกฺขนฺธปริยาปฺนโน อนารมมณเณ, กามราโค สงฺขารกฺขนฺธ
ปริยาปฺนโน สारมมณเณติ? อามนฺตา. สงฺขารกฺขนฺโธ เอกเทโส สारมมณเณ เอกเทโส
อนารมมณเณติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ๗เปฯ สงฺขารกฺขนฺโธ เอกเทโส สारมมณเณ เอกเทโส
อนารมมณเณติ? อามนฺตา. เวทนาฯ-กฺขนฺโธ สญฺญาฯกฺขนฺโธ วิญฺญาณกฺขนฺโธ เอกเทโส
सारมมณเณ เอกเทโส อนารมมณเณติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ๗เปฯ

[๕๕๕] *ปฏฺิษานุสโย มานานุสโย ทิฏฺฐานุสโย วิจิกิจฺฉานุสโย ภวราคานุสโย
อวิชฺชานุสโย อนารมมณเณติ? อามนฺตา. อวิชฺชา อวิชฺชโฆ โฆ อวิชฺชโยโค อวิชฺชานุสโย
อวิชฺชาปริยฺยจฺ्ञานํ อวิชฺชา-สญฺโฆชนํ อวิชฺชานีวฺรณํ อนารมมณนฺติ? น เหวํ วัตตพฺเพ
๗เปฯ อวิชฺชา อวิชฺชโฆ ๗เปฯ อวิชฺชานีวฺรณํ สारมมณนฺติ? อามนฺตา. อวิชฺชานุสโย
सारมมณเณติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ๗เปฯ

*อวิชฺชานุสโย อนารมมณเณติ? อามนฺตา. กตมกฺขนฺธปริยาปฺนโนติ? สงฺขารกฺขนฺธ
ปริยาปฺนโนติ. สงฺขารกฺขนฺโธ อนารมมณเณติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ๗เปฯ สงฺขารกฺขนฺโธ
อนารมมณเณติ? อามนฺตา. เวทนาฯกฺขนฺโธ สญฺญาฯกฺขนฺโธ วิญฺญาณกฺขนฺโธ
อนารมมณเณติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ๗เปฯ

*อวิชฺชานุสโย สงฺขารกฺขนฺธปริยาปฺนโน อนารมมณเณติ? อามนฺตา. อวิชฺชา
สงฺขารกฺขนฺธปริยาปฺนนา อนารมมณชาติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ๗เปฯ อวิชฺชา สงฺขารกฺขนฺธ

ปริยาปนนา สารมมณาติ? อามนฺตา. อวิชฺชานุสโย สงฺขารกฺขนฺธปริยาปนฺโน สารมมณฺเณติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ฯเปฯ

*อวิชฺชานุสโย สงฺขารกฺขนฺธปริยาปนฺโน อนารมฺมณฺเณ, อวิชฺชา สงฺขารกฺขนฺธ ปริยาปนฺนา สารมมณาติ? อามนฺตา. สงฺขารกฺขนฺโธ เอกเทโส สารมมณฺเณ เอกเทโส อนารมฺมณฺเณติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ฯเปฯ สงฺขารกฺขนฺโธ เอกเทโส สารมมณฺเณ เอกเทโส อนารมฺมณฺเณติ? อามนฺตา. เวทนาฯ-กฺ-กฺ-กฺ สลฺยวาทกฺกฺ-กฺ-กฺ วิญฺญาณกฺกฺ-กฺ-กฺ เอกเทโส สารมมณฺเณ เอกเทโส อนารมฺมณฺเณติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ฯเปฯ

[๕๕๖] * น วัตตพฺพํ “อนุสฺยา อนารมฺมณา”ติ? อามนฺตา. ปุณฺณชฺชโน กุสลพฺยาगतเต จิตฺเต วัตตมาเน สานุสฺโยติ วัตตพฺพโหติ? อามนฺตา. อตฺถิ เตสํ อนุสฺยานํ อารมฺมณฺนฺติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ฯเปฯ เตเน หิ อนุสฺยา อนารมฺมณาติ.

ปุณฺณชฺชโน กุสลพฺยาगतเต จิตฺเต วัตตมาเน สราโคติ วัตตพฺพโหติ? อามนฺตา. อตฺถิ ตสฺส ราคสฺส อารมฺมณฺนฺติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ฯเปฯ เตเน หิ ราโค อนารมฺมณฺเณติ. อนุสฺยาอนารมฺมณาติกถา นิญฺจิตฺตา.

๑-๓. ติสฺโสปีอนุสยกถา

[๖๐๕] *อนุสฺยา อพฺยาगतติ? อามนฺตา. วิปាកาพฺยากตา กิริยาพฺยากตา รูปํ นิพฺพานํ จกฺขายตฺนํ ฯเปฯ โณฏฺฐพฺพายตฺนนฺติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ฯเปฯ

*กามราคานุสฺโย อพฺยาगतติ? อามนฺตา. กามราโค กามราคปริยฺยญฺจานํ กามราคสลฺยโณชฺชนํ กาโมไซกํ กามโยโค กามจฺจนฺทนีวรณํ อพฺยาगतนฺติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ฯเปฯ กามราโค กามราคปริยฺยญฺจานํ ฯเปฯ กามจฺจนฺทนีวรณํ อกุลฺลนฺติ? อามนฺตา. กามราคานุสฺโย อกุลฺลนฺติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ฯเปฯ

*ปฏิฆานุสฺโย อพฺยาगतติ? อามนฺตา. ปฏิฆํ ปฏิฆปริยฺยญฺจานํ ปฏิฆสลฺยโณชฺชนํ อพฺยาगतนฺติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ฯเปฯ ปฏิฆํ ปฏิฆปริยฺยญฺจานํ ปฏิฆสลฺยโณชฺชนํ อกุลฺลนฺติ? อามนฺตา. ปฏิฆานุสฺโย อกุลฺลนฺติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ฯเปฯ

*มานานุสฺโย อพฺยาगतติ? อามนฺตา. มาโน มานปริยฺยญฺจานํ มานสลฺยโณชฺชนํ อพฺยาगतนฺติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ฯเปฯ มาโน มานปริยฺยญฺจานํ มานสลฺยโณชฺชนํ อกุลฺลนฺติ? อามนฺตา. มานานุสฺโย อกุลฺลนฺติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ฯเปฯ

*ทิวฺจานุสฺโย อพฺยาगतติ? อามนฺตา. ทิวฺจํ ทิวฺจโงสฺสํ ทิวฺจโยโค ทิวฺจปริยฺยญฺจานํ ทิวฺจสลฺยโณชฺชนํ อพฺยาगतนฺติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ฯเปฯ ทิวฺจํ ทิวฺจโงสฺสํ ทิวฺจโยโค ทิวฺจปริยฺยญฺจานํ ทิวฺจสลฺยโณชฺชนํ อกุลฺลนฺติ? อามนฺตา. ทิวฺจานุสฺโย อกุลฺลนฺติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ฯเปฯ

*วิจิตรจักษุสย โอปยากโตติ? อามนตา. วิจิตรจักษุ วิจิตรจักษุปริยัญจัน
 วิจิตรจักษุสยโณชนัน วิจิตรจักษุนีวรรณ โอปยากตนติ? น เหว วตตพเพ ๕เปฯ วิจิตรจักษุ
 วิจิตรจักษุปริยัญจัน วิจิตรจักษุสยโณชนัน วิจิตรจักษุนีวรรณ อกุลลนติ? อามนตา.
 วิจิตรจักษุสย อกุลลนติ? น เหว วตตพเพ ๕เปฯ

*ภวราคานุสย โอปยากโตติ? อามนตา. ภวราโค ภวราคปริยัญจัน ภวราค
 สยโณชนัน โอปยากตนติ? น เหว วตตพเพ ๕เปฯ ภวราโค ภวราคปริยัญจัน
 ภวราคสยโณชนัน อกุลลนติ? อามนตา. ภวราคานุสย อกุลลนติ? น เหว วตตพเพ
 ๕เปฯ

*อวิชชานุสย โอปยากโตติ? อามนตา. อวิชชา อวิชชโณชนัน อวิชชาโยโค
 อวิชชาปริยัญจัน อวิชชาสยโณชนัน อวิชชานีวรรณ โอปยากตนติ? น เหว วตตพเพ
 ๕เปฯ อวิชชา อวิชชโณชนัน อวิชชาโยโค อวิชชาปริยัญจัน อวิชชาสยโณชนัน
 อวิชชานีวรรณ อกุลลนติ? อามนตา. อวิชชานุสย อกุลลนติ? น เหว วตตพเพ ๕เปฯ

[๖๐๖] *น วตตพพิ “อนุสยา โอปยากตา”ติ? อามนตา. ปุถุชชโน กุสลาพยากเต
 จิตเต วตตมาเน “सानุสโย”ติ วตตพพิเต? อามนตา. กุสลากุสลา ๕มมา สมมุชชีภาว
 อาคจณนตีติ? น เหว วตตพเพ ๕เปฯ เตน หิ อนุสยา โอปยากตาติ. ปุถุชชโน
 กุสลาพยากเต จิตเต วตตมาเน “สราโค”ติ วตตพพิเต? อามนตา. กุสลากุสลา ๕มมา
 สมมุชชีภาว อาคจณนตีติ? น เหว วตตพเพ ๕เปฯ เตน หิ ราโค โอปยากโตติ.

[๖๐๗] *อนุสยา อเหตุกาติ? อามนตา. รูป นิพพาน จกขายตนัน ๕เปฯ
 โฝฏจพพายตนนติ? น เหว วตตพเพ ๕เปฯ

*กามราคานุสย อเหตุโกติ? อามนตา. กามราโค กามราคปริยัญจัน
 กามราคสยโณชนัน กามจณนทีวรรณ อเหตุกนติ? น เหว วตตพเพ ๕เปฯ กามราโค
 กามราคปริยัญจัน ๕เปฯ กามจณนทีวรรณ สเหตุกนติ? อามนตา. กามราคานุสย
 สเหตุโกติ? น เหว วตตพเพ ๕เปฯ ปฏิมานุสโย ๕เปฯ มานานุสโย ๕เปฯ ทิฏฐานุสโย
 ๕เปฯ วิจิตรจักษุสย ๕เปฯ ภวราคานุสโย ๕เปฯ อวิชชานุสโย อเหตุโกติ? อามนตา.
 อวิชชา อวิชชโณชนัน อวิชชาโยโค อวิชชาปริยัญจัน อวิชชาสยโณชนัน อวิชชานีวรรณ
 อเหตุกนติ? น เหว วตตพเพ ๕เปฯ อวิชชา อวิชชโณชนัน ๕เปฯ อวิชชานีวรรณ สเหตุกนติ?
 อามนตา. อวิชชานุสโย สเหตุโกติ? น เหว วตตพเพ ๕เปฯ

[๖๐๘] *น วตตพพิ “อนุสยา อเหตุกา”ติ? อามนตา. ปุถุชชโน กุสลาพยากเต
 จิตเต วตตมาเน “सानุสโย”ติ วตตพพิเต? อามนตา. อนุสยา เตน เหตุนา สเหตุกาติ?
 น เหว วตตพเพ ๕เปฯ เตน หิ อนุสยา อเหตุกาติ. ปุถุชชโน กุสลาพยากเต จิตเต

วตตมานะ “สราโค”ติ วตตพโพติ? อามนตฺตา. ราโค เตน เหตุนา สเหตุโกติ? น เหวํ
วตตพเพ ฯเปฯ เตน หิ ราโค อเหตุโกติ.

[๖๐๙] *อนุสยา จิตตวิปปยุตฺตาทิ? อามนตฺตา. รุปํ นิพพานํ จกฺขายตณํ ฯเปฯ
โผฏฐพฺพายตณนฺติ? น เหวํ วตตพเพ ฯเปฯ

*กามราคานุสโย จิตตวิปปยุตฺตติ? อามนตฺตา. กามราโค กามราคปริยฺยญฺจานํ
กามราคสญฺโฆชนํ กาโมโสม กามโยโค กามจฺจนฺทนีวรณํ จิตตวิปปยุตฺตนฺติ? น เหวํ
วตตพเพ ฯเปฯกามราโค กามราคปริยฺยญฺจานํ ฯเปฯ กามจฺจนฺทนีวรณํ จิตตสมฺปยุตฺตนฺติ?
อามนตฺตา. กามราคานุสโย จิตตสมฺปยุตฺตติ? น เหวํ วตตพเพ ฯเปฯ

[๖๑๐] *กามราคานุสโย จิตตวิปปยุตฺตติ? อามนตฺตา. กตมกฺขนฺธปริยาปนฺโนติ.
สงฺขารกฺขนฺธปริยาปนฺโนติ. สงฺขารกฺขนฺโธ จิตตวิปปยุตฺตติ? น เหวํ วตตพเพ.
สงฺขารกฺขนฺโธ จิตตวิปปยุตฺตติ? อามนตฺตา. เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ
จิตตวิปปยุตฺตติ? น เหวํ วตตพเพ ฯเปฯ

*กามราคานุสโย สงฺขารกฺขนฺธปริยาปนฺโน จิตตวิปปยุตฺตติ? อามนตฺตา. กามราโค
สงฺขารกฺขนฺธปริยาปนฺโน จิตตวิปปยุตฺตติ? น เหวํ วตตพเพ ฯเปฯ กามราโค
สงฺขารกฺขนฺธปริยาปนฺโน จิตตสมฺปยุตฺตติ? อามนตฺตา. กามราคานุสโย สงฺขารกฺขนฺธ-
ปริยาปนฺโน จิตตสมฺปยุตฺตติ? น เหวํ วตตพเพ ฯเปฯ

*กามราคานุสโย สงฺขารกฺขนฺธปริยาปนฺโน จิตตวิปปยุตฺตติ, กามราโค สงฺขารกฺขนฺธ
ปริยาปนฺโน จิตตสมฺปยุตฺตติ? อามนตฺตา. สงฺขารกฺขนฺโธ เอกเทโส จิตตสมฺปยุตฺตติ
เอกเทโส จิตตวิปปยุตฺตติ? น เหวํ วตตพเพ ฯเปฯ

*สงฺขารกฺขนฺโธ เอกเทโส จิตตสมฺปยุตฺตติ เอกเทโส จิตตวิปปยุตฺตติ? อามนตฺตา.
เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ เอกเทโส จิตตสมฺปยุตฺตติ เอกเทโส จิตตวิปปยุตฺตติ?
น เหวํ วตตพเพ ฯเปฯ

[๖๑๑] *ปฏิฆานุสโย มานานุสโย ทิฏฺฐานุสโย วิจิกิฉฺฉานุสโย ภวราคานุสโย
อวิชฺชานุสโย จิตตวิปปยุตฺตติ? อามนตฺตา. อวิชฺชา อวิชฺชโสม อวิชฺชโยโค
อวิชฺชานีวรณํ จิตตวิปปยุตฺตนฺติ? น เหวํ วตตพเพ ฯเปฯ อวิชฺชา อวิชฺชโสม
อวิชฺชโยโค อวิชฺชานีวรณํ จิตตสมฺปยุตฺตนฺติ? อามนตฺตา. อวิชฺชานุสโย
จิตตสมฺปยุตฺตติ? น เหวํ วตตพเพ ฯเปฯ

[๖๑๒] *อวิชฺชานุสโย จิตตวิปปยุตฺตติ? อามนตฺตา. กตมกฺขนฺธปริยาปนฺโนติ.
สงฺขารกฺขนฺธปริยาปนฺโนติ. สงฺขารกฺขนฺโธ จิตตวิปปยุตฺตติ? น เหวํ วตตพเพ ฯเปฯ

สงขารกขนุโธ จิตตวิปปยุตโตติ? อามนฺตา. เวทนากขนุโธ สญญากขนุโธ จิตตวิปปยุตโตติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ฯเปฯ

*อวิชฺชานุสโย สงขารกขนุปฺริยาปนฺโน จิตตวิปปยุตโตติ? อามนฺตา. อวิชฺชา สงขารกขนุปฺริยาปนฺนา จิตตวิปปยุตตาทิ? น เหวํ วัตตพฺเพ ฯเปฯ อวิชฺชา สงขารกขนุปฺริยาปนฺนา จิตตสมฺปยุตตาทิ? อามนฺตา. อวิชฺชานุสโย สงขารกขนุปฺริยาปนฺโน จิตตสมฺปยุตโตติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ฯเปฯ

*อวิชฺชานุสโย สงขารกขนุปฺริยาปนฺโน จิตตวิปปยุตโต อวิชฺชาสงขารกขนุปฺริยาปนฺนา จิตตสมฺปยุตตาทิ? อามนฺตา. สงขารกขนุโธ เอกเทโส จิตตสมฺปยุตโต เอกเทโส จิตตวิปปยุตโตติ? น เหวํ วัตตพฺเพ.

*สงขารกขนุโธ เอกเทโส จิตตสมฺปยุตโต เอกเทโส จิตตวิปปยุตโตติ? อามนฺตา. เวทนากขนุโธ สญญากขนุโธ เอกเทโส จิตตสมฺปยุตโต เอกเทโส จิตตวิปปยุตโตติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ฯเปฯ

[๖๑๓] *น วัตตพฺพิ “อนุสฺยา จิตตวิปปยุตตาทิ”ติ? อามนฺตา. ปุถุชฺชนิ กุสลาพฺยาเกต จิตเต วัตตมาเน “सानุสฺโย”ติ วัตตพฺพิเทติ? อามนฺตา. อนุสฺยา เตเน จิตเตเน สมฺปยุตตาทิ? น เหวํ วัตตพฺเพ. เตเน หิ อนุสฺยา จิตตวิปปยุตตาทิ. ปุถุชฺชนิ กุสลาพฺยาเกต จิตเต วัตตมาเน “สราโค”ติ วัตตพฺพิเทติ? อามนฺตา. ราโค เตเน จิตเตเน สมฺปยุตโตติ. น เหวํ วัตตพฺเพ. เตเน หิ ราโค จิตตวิปปยุตโตติ.

ติสฺโสปีอนุสยกถา นิฎฺฐิตา.

๕. อญฺเญอญฺสโยติกถา

[๗๐๐] *อญฺเญ กามราคานุสโย อญฺเญ กามราคปริยฺญจฺานนฺติ? อามนฺตา. อญฺเญ กามราโค อญฺเญ กามราคปริยฺญจฺานนฺติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ฯเปฯ เสวว กามราโค ตํ กามราคปริยฺญจฺานนฺติ? อามนฺตา. เสวว กามราคานุสโย ตํ กามราคปริยฺญจฺานนฺติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ฯเปฯ

*อญฺเญ ปฏฺิษฺฐานุสโย อญฺเญ ปฏฺิษฺปริยฺญจฺานนฺติ? อามนฺตา. อญฺเญ ปฏฺิษฺ อญฺเญ ปฏฺิษฺปริยฺญจฺานนฺติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ฯเปฯ ตถฺเญว ปฏฺิษฺ ตํ ปฏฺิษฺปริยฺญจฺานนฺติ? อามนฺตา. เสวว ปฏฺิษฺฐานุสโย ตํ ปฏฺิษฺปริยฺญจฺานนฺติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ฯเปฯ

*อญฺเญ มานานุสโย อญฺเญ มานปริยฺญจฺานนฺติ? อามนฺตา. อญฺเญ มาโน อญฺเญ มานปริยฺญจฺานนฺติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ฯเปฯ เสวว มาโน ตํ มานปริยฺญจฺานนฺติ? อามนฺตา. เสวว มานานุสโย ตํ มานปริยฺญจฺานนฺติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ฯเปฯ

*อณฺโณ ทิฏฺฐจฺานุสโย อณฺณํ ทิฏฺฐจิปริยฺญจฺานนฺติ? อามนฺตา. อณฺณา ทิฏฺฐจิปริยฺญจฺานนฺติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ฯเปฯ สว ทิฏฺฐจิปริยฺญจฺานนฺติ? อามนฺตา. เสวว ทิฏฺฐจฺานุสโย ตํ ทิฏฺฐจิปริยฺญจฺานนฺติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ฯเปฯ

*อณฺโณ วิจิกิฉฺานุสโย อณฺณํ วิจิกิฉฺาปริยฺญจฺานนฺติ? อามนฺตา. อณฺณา วิจิกิฉฺา อณฺณํ วิจิกิฉฺาปริยฺญจฺานนฺติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ฯเปฯ สว วิจิกิฉฺา ตํ วิจิกิฉฺาปริยฺญจฺานนฺติ? อามนฺตา. เสวว วิจิกิฉฺานุสโย ตํ วิจิกิฉฺาปริยฺญจฺานนฺติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ฯเปฯ

*อณฺโณ ภวราคฺานุสโย อณฺณํ ภวราคฺาปริยฺญจฺานนฺติ? อามนฺตา. อณฺโณ ภวราโค อณฺณํ ภวราคฺาปริยฺญจฺานนฺติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ฯเปฯ เสวว ภวราโค ตํ ภวราคฺาปริยฺญจฺานนฺติ? อามนฺตา. เสวว ภวราคฺานุสโย ตํ ภวราคฺาปริยฺญจฺานนฺติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ฯเปฯ

*อณฺโณ อวิชฺชานุสโย อณฺณํ อวิชฺชาปริยฺญจฺานนฺติ? อามนฺตา. อณฺณา อวิชฺชา อณฺณํ อวิชฺชาปริยฺญจฺานนฺติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ฯเปฯ สว อวิชฺชา ตํ อวิชฺชาปริยฺญจฺานนฺติ? อามนฺตา. เสวว อวิชฺชานุสโย ตํ อวิชฺชาปริยฺญจฺานนฺติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ฯเปฯ

[๗๐๑] *น วัตตพฺพํ “อณฺโณ อณฺสโย อณฺณํ ปริยฺญจฺานนฺ”ติ? อามนฺตา. ปุถุชฺชโน กุสลาพฺยาเกต จิตฺเต วัตตมาเน “สฺานุสโย”ติ วัตตพฺโพติ? อามนฺตา. “ปริยฺญจฺิตโต”ติ วัตตพฺโพติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ฯเปฯ เตนฺ หิ อณฺโณ อณฺสโย อณฺณํ ปริยฺญจฺานนฺติ. ปุถุชฺชโน กุสลาพฺยาเกต จิตฺเต วัตตมาเน “สฺราโค”ติ วัตตพฺโพติ? อามนฺตา. “ปริยฺญจฺิตโต”ติ วัตตพฺโพติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ฯเปฯ เตนฺ หิ อณฺโณ ราโค อณฺณํ ปริยฺญจฺานนฺติ.

อณฺโณอณฺสโยติกกฺา นิฏฺฐิตฺตา.

๖. สมนฺขีฏฺกตฺตา

[๖๖๘] *สมนฺขีฏฺโต สํโยชนํ ชหตีติ? อามนฺตา. วัตโต ราคํ ชหตี. ทฺุจฺโจ โทสํ ชหตี. มุโพห โมหํ ชหตี. กิลฺลฺุจฺโจ กิลฺลฺุเส ชหตีติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ฯเปฯ ราเคน ราคํ ชหตี. โทเสน โทสํ ชหตี. โมเหน โมหํ ชหตี. กิลฺลฺุเสหิ กิลฺลฺุเส ชหตีติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ฯเปฯ

*ราโค จิตฺตสมปฺยุตฺโต, มคฺโค จิตฺตสมปฺยุตฺโตติ? อามนฺตา. ทฺุวินฺนํ ผสฺถานํ ฯเปฯ ทฺุวินฺนํ จิตฺตํ สโมธานํ โหตีติ? น เหวํ วัตตพฺเพ ฯเปฯ ราโค อกฺุสโล,

มคฺโค กุสลโลติ? อามนฺตา. กุสลากุสลา สาวชฺชานวชฺชา หีนปฺปณฺีตา
กณฺ्हสุกฺกสฺปปฏิภาคา ธมฺมา สมฺมุขีภาวํ อาคจฺจนฺตีติ? น เหวํ วตฺตพฺเพ ฯเปฯ

[๖๖๙] *กุสลากุสลา สาวชฺชานวชฺชา หีนปฺปณฺีตา กณฺ्हสุกฺกสฺปปฏิภาคา
ธมฺมา สมฺมุขีภาวํ อาคจฺจนฺตีติ? อามนฺตา. นนฺุ วุตฺตํ ภควตา “จตฺตาริมาํนิ ภิกฺขเว
สุวิทฺฐววิทฺฐาํนิ. กตฺมานิ จตฺตาริ? นภญฺจ ภิกฺขเว ปจฺจวี จ อิทํ ปจฺจมํ สุวิทฺฐววิทฺฐํ ฯเปฯ
ตสฺมา สตํ ธมฺโม อสพฺภิ อารกา”ติ¹ อตฺเถว สุตฺตฺนฺุโตติ? อามนฺตา. เตนฺ หิ น
วตฺตพฺพํ “กุสลากุสลา ฯเปฯ สมฺมุขีภาวํ อาคจฺจนฺตี”ติ.

*สมฺมุขีภฺภูโต สํโยชนํ ชหตีติ? อามนฺตา. นนฺุ วุตฺตํ ภควตา “โส เอวํ สฺมาหิตฺเต
จิตฺเต ฯเปฯ อาสวานํ ขยฺยภาณาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมตี”ติ² อตฺเถว สุตฺตฺนฺุโตติ?
อามนฺตา. เตนฺ หิ น วตฺตพฺพํ “สมฺมุขีภฺภูโต สญฺโยชนํ ชหตี”ติ.

[๖๗๐] *น วตฺตพฺพํ “สมฺมุขีภฺภูโต สญฺโยชนํ ชหตี”ติ? อามนฺตา. นนฺุ วุตฺตํ
ภควตา “ตสฺส เอวํ ชานโต เอวํ ปสฺสโต กามาสวาปี จิตฺตํ วิมฺุจฺจติ ฯเปฯ อวิชฺชา
สวาปี จิตฺตํ วิมฺุจฺจตี”ติ อตฺเถว สุตฺตฺนฺุโตติ? อามนฺตา. เตนฺ หิ สมฺมุขีภฺภูโต
สญฺโยชนํ ชหตีติ.

สมฺมุขีภฺภูตกถา นิฏฺฐิตา.

๑. กิเลสชหนกถ

[๘๒๘] *อตีเต กิเลสํ ชหตีติ. อามนฺตา. นิรุทฺธํ นิโรเชติ วิคตํ วิคเมติ ชีณํ
เชเปติ อตฺถจฺจตํ อตฺถจฺจเมติ อพฺภตฺถจฺจตํ อพฺภตฺถจฺจเมตีติ. น เหวํ วตฺตพฺเพ ฯเปฯ
อตีเต กิเลสํ ชหตีติ. อามนฺตา. นนฺุ อตีตํ นิรุทฺธนฺติ. อามนฺตา. หญฺจ อตีตํ นิรุทฺธํ
โน จ วตฺ เหว วตฺตพฺเพ “อตีเต กิเลสํ ชหตี”ติ. อตีเต กิเลสํ ชหตีติ. อามนฺตา. นนฺุ
อตีตํ นตฺถีติ. อามนฺตา. หญฺจ อตีตํ นตฺถิ โน จ วตฺ เหว วตฺตพฺเพ “อตีเต กิเลสํ
ชหตี”ติ.

[๘๒๙] *อนาคเต กิเลสํ ชหตีติ? อามนฺตา. อชาตํ อชเนติ อสญฺชชาตํ อสญฺชชเนติ
อนิพฺพตฺตํ อนิพฺพตฺเตติ อปาทฺตุภูตํ อปาทฺตุภาเวตีติ? น เหวํ วตฺตพฺเพ ฯเปฯ อนาคเต
กิเลสํ ชหตีติ? อามนฺตา. นนฺุ อนาคตํ อชาตฺนฺุติ? อามนฺตา. หญฺจ อนาคตํ อชาตํ,

¹ อจฺ. จตฺก. ๒๑/๔๙/๔๖-๔๙

² ม.ญฺ. ๑๔/๑๙/๑๖

โน จ วัต เร วัตตพเพ “อนาคเต กิเลสে শহী”ติ, อนาคเต กิเลสে शहीति? อามนฺตา.
 นนุ อนาคตํ นตฺถีติ? อามนฺตา. หนฺจ อนาคตํ นตฺถิ, โน จ วัต เร วัตตพเพ
 “อนาคเต กิเลสে শহী”ติ.

[๘๓๐] *ปัจจุปปนฺเน กิเลสে शहीति? อามนฺตา. วัตโต ราคํ शही, ทฺฏฺโห โทสํ
 शही, มุไฟฺห โมหํ शही, กิลฺยฺโห กิเลสে शहीติ? น เหวํ วัตตพเพ ๔เปฯ ราคณ
 ราคํ शही, โทเสน โทสํ शही, โมหเนน โมหํ शही, กิเลสเหิ กิเลสে शहीติ? น เหวํ
 วัตตพเพ ๔เปฯ

*ราโค จิตตสมฺปยุตฺโต, มคฺโค จิตตสมฺปยุตฺโตติ? อามนฺตา. ³ทฺวินฺนํ ฌสฺสานํ
 ๔เปฯ ทฺวินฺนํ จิตฺตานํ สโมธานํ โหตีติ? น เหวํ วัตตพเพ ๔เปฯ

*ราโค อกฺุสโล มคฺโค กุสโลติ? อามนฺตา. กุสลากุสลา สาวชฺชานวชฺชา หีนปณฺีตา
 กณฺุสกุสปปปฏิภาคา ฌมา สมฺมุขีภาวํ อาคจฺจนฺตีติ? น เหวํ วัตตพเพ ๔เปฯ

*กุสลากุสลา สาวชฺชานวชฺชา หีนปณฺีตา กณฺุสกุสปปปฏิภาคา ฌมา
 สมฺมุขีภาวํ อาคจฺจนฺตีติ? อามนฺตา. นนุ วุตฺตํ ภควตา “จตฺตาริmani ภิกฺขเว
 สุวิทฺวาริวิทฺวาริ. กตmani จตฺตาริ. นภญฺจ ภิกฺขเว ปจฺวี จ อิทํ ปจฺมํ สุวิทฺวาริวิทฺวาริ ๔เปฯ
 ตสฺมา สตํ ฌมโ อสพฺภิ อารกา”ติ⁴ อตฺเถว สุตฺตนฺุโตติ? อามนฺตา. เตน หิ น
 วัตตพฺพํ “กุสลากุสลา ๔เปฯ สมฺมุขีภาวํ อาคจฺจนฺตี”ติ.

[๘๓๑] *น วัตตพฺพํ “อตีเต กิเลสে শহী, อนาคเต กิเลสে शही, ปัจจุปปนฺเน
 กิเลสে शही”ติ? อามนฺตา. นตฺถิ กิเลสে शहीติ? น เหวํ วัตตพเพ ๔เปฯ เตน หิ
 อตีเต กิเลสে शही, อนาคเต กิเลสে शही, ปัจจุปปนฺเน กิเลสে शहीติ.

กิเลสชหนกถา นิฏฺฐิตา.

³ - ³ ฌ. อญฺ ปาโง น ทิสฺสตี

⁴ อญฺ. จตฺกน. ๒๑/๔๗/๕๘-๕๙

อนุสยาอนารัมมณกถา (๘๗)
ว่าด้วยอนุสัยรับรู้อารมณ์ไม่ได้

- [๕๕๔] สก. อนุสัยเป็นสภาวะธรรมที่รับรู้อารมณ์ไม่ได้ใช่ไหม
 พร.⁵ ใช่⁶
- สก. อนุสัยเป็นรูป เป็นนิพพาน เป็นจักขายตนะ ฯลฯ เป็นโณภูมิลัพพายตนะ ใช่ไหม
 พร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- สก. กามราคานุสัยเป็นสภาวะธรรมที่รับรู้อารมณ์ไม่ได้ใช่ไหม
 พร. ใช่
- สก. กามราคะ กามราคปริยภูฐาน กามราคสังโยชน์ กาโมฆะ กามโยคะ กามฉันท
 นีวรณ เป็นสภาวะธรรมที่รับรู้อารมณ์ไม่ได้ใช่ไหม
 พร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- สก. กามราคะ กามราคปริยภูฐาน กามราคสังโยชน์ กาโมฆะ กามโยคะ กามฉันท
 นีวรณ เป็นสภาวะธรรมที่รับรู้อารมณ์ได้ใช่ไหม
 พร. ใช่
- สก. กามราคานุสัยเป็นสภาวะธรรมที่รับรู้อารมณ์ได้ใช่ไหม
 พร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- สก. กามราคานุสัยเป็นสภาวะธรรมที่รับรู้อารมณ์ไม่ได้ใช่ไหม
 พร. ใช่
- สก. นับเนื่องในขันธิเหน
 พร. นับเนื่องในสังขารขันธิ
- สก. สังขารขันธิเป็นสภาวะธรรมที่รับรู้อารมณ์ไม่ได้ใช่ไหม
 พร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- สก. สังขารขันธิเป็นสภาวะธรรมที่รับรู้อารมณ์ไม่ได้ใช่ไหม
 พร. ใช่
- สก. เวทนาขันธิ สัญญาขันธิ วิญญาณขันธิ เป็นสภาวะธรรมที่รับรู้อารมณ์ไม่ได้ใช่
 ไหม
 พร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- สก. กามราคานุสัยนับเนื่องในสังขารขันธิ เป็นสภาวะธรรมที่รับรู้อารมณ์ไม่ได้ ใช่
 ไหม
 พร. ใช่
- สก. กามราคะนับเนื่องในสังขารขันธิ เป็นสภาวะธรรมที่รับรู้อารมณ์ไม่ได้ใช่ไหม

⁵ พร. หมายถึงภิกษุในนิกายอรรถกะและนิกายอุตตราปลกะบางพวก (อภิ.ปญจ.อ. (บาลี) ๕๕๔/๒๔๔)

⁶ เพราะมีความเห็นว่า อนุสัยทั้ง ๗ วิปยุตจากจิต เป็นอเหตุกะ เป็นอัพยาภุต จึงไม่สามารถรับรู้อารมณ์ได้ ซึ่งต่างกับความเห็นของสกวาทิที่เห็นว่า อนุสัยทั้ง ๗ สามารถรับรู้อารมณ์ได้ (อภิ.ปญจ.อ. (บาลี) ๕๕๔/๒๔๔)

- ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- สก. กามราคะนับเนื่องในสังขารชั้นนี้ เป็นสภาวะธรรมที่รับรู้อารมณ์ได้ใช่ไหม
- ปร. ใช่
- สก. กามราคานุสัยนับเนื่องในสังขารชั้นนี้ เป็นสภาวะธรรมที่รับรู้อารมณ์ได้ใช่ไหม
- ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- สก. กามราคานุสัยนับเนื่องในสังขารชั้นนี้ เป็นสภาวะธรรมที่รับรู้อารมณ์ไม่ได้ แต่ กามราคะนับเนื่องในสังขารชั้นนี้ เป็นสภาวะธรรมที่รับรู้อารมณ์ได้ใช่ไหม
- ปร. ใช่
- สก. สังขารชั้นนี้ส่วนหนึ่งเป็นสภาวะธรรมที่รับรู้อารมณ์ได้ อีกส่วนหนึ่งเป็นสภาวะธรรมที่รับรู้อารมณ์ไม่ได้ใช่ไหม
- ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- สก. สังขารชั้นนี้ส่วนหนึ่งเป็นสภาวะธรรมที่รับรู้อารมณ์ได้ อีกส่วนหนึ่งเป็นสภาวะธรรมที่รับรู้อารมณ์ไม่ได้ใช่ไหม
- ปร. ใช่
- สก. เวทนาชั้นนี้ สัญญาชั้นนี้ วิญญาณชั้นนี้ ส่วนหนึ่งเป็นสภาวะธรรมที่รับรู้อารมณ์ได้ อีกส่วนหนึ่งเป็นสภาวะธรรมที่รับรู้อารมณ์ไม่ได้ใช่ไหม
- ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- [๕๕๕] สก. ปฏิกขานุสัย มานานุสัย ทิฏฐานุสัย วิจิกิจฉานุสัย ภวราคานุสัย อวิชชานุสัย เป็นสภาวะธรรมที่รับรู้อารมณ์ไม่ได้ใช่ไหม
- ปร. ใช่
- สก. อวิชชา อวิชชโสมะ อวิชชาโยคะ อวิชชานุสัย อวิชชาปริยฎฐาน อวิชชาสังโยชน์ อวิชชานิวรณ์ เป็นสภาวะธรรมที่รับรู้อารมณ์ไม่ได้ใช่ไหม
- ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- สก. อวิชชา อวิชชโสมะ อวิชชาโยคะ ฯลฯ อวิชชานิวรณ์ เป็นสภาวะธรรมที่รับรู้อารมณ์ได้ใช่ไหม
- ปร. ใช่
- สก. อวิชชานุสัยเป็นสภาวะธรรมที่รับรู้อารมณ์ได้ใช่ไหม
- ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- สก. อวิชชานุสัยเป็นสภาวะธรรมที่รับรู้อารมณ์ไม่ได้ใช่ไหม
- ปร. ใช่
- สก. นับเนื่องในชั้นนี้ไหน
- ปร. นับเนื่องในสังขารชั้นนี้
- สก. สังขารชั้นนี้เป็นสภาวะธรรมที่รับรู้อารมณ์ไม่ได้ใช่ไหม
- ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ

- สก. สังขารชั้นนี้เป็นสภาวะธรรมที่รับรู้อารมณ์ไม่ได้ใช่ไหม
 พร. ใช่
- สก. เวทนาชั้น สัญญาชั้น วิญญาณชั้น เป็นสภาวะธรรมที่รับรู้อารมณ์ไม่ได้ใช่ไหม
 พร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- สก. อวิชชาชั้นนี้เนื่องในสังขารชั้น เป็นสภาวะธรรมที่รับรู้อารมณ์ไม่ได้ใช่ไหม
 พร. ใช่
- สก. อวิชชานับเนื่องในสังขารชั้น เป็นสภาวะธรรมที่รับรู้อารมณ์ไม่ได้ใช่ไหม
 พร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- สก. อวิชชานับเนื่องในสังขารชั้น เป็นสภาวะธรรมที่รับรู้อารมณ์ได้ใช่ไหม
 พร. ใช่
- สก. อวิชชานุสัยนับเนื่องในสังขารชั้น เป็นสภาวะธรรมที่รับรู้อารมณ์ได้ใช่ไหม
 พร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- สก. อวิชชานุสัยนับเนื่องในสังขารชั้น เป็นสภาวะธรรมที่รับรู้อารมณ์ไม่ได้ แต่
 อวิชชานับเนื่องในสังขารชั้น เป็นสภาวะธรรมที่รับรู้อารมณ์ได้ใช่ไหม
 พร. ใช่
- สก. สังขารชั้นส่วนหนึ่งเป็นสภาวะธรรมที่รับรู้อารมณ์ได้ อีกส่วนหนึ่งเป็นสภาวะ
 ธรรมที่รับรู้อารมณ์ไม่ได้ใช่ไหม
 พร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- สก. สังขารชั้นส่วนหนึ่งเป็นสภาวะธรรมที่รับรู้อารมณ์ได้ อีกส่วนหนึ่งเป็นสภาวะ
 ธรรมที่รับรู้อารมณ์ไม่ได้ใช่ไหม
 พร. ใช่
- สก. เวทนาชั้น สัญญาชั้น วิญญาณชั้น ส่วนหนึ่งเป็นสภาวะธรรมที่รับรู้อารมณ์
 ได้ อีกส่วนหนึ่งเป็นสภาวะธรรมที่รับรู้อารมณ์ไม่ได้ใช่ไหม
 พร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- [๕๕๖] พร. ท่านไม่ยอมรับว่า “อนุสัยเป็นสภาวะธรรมที่รับรู้อารมณ์ไม่ได้” ใช่ไหม
 สก. ใช่
- พร. ปุถุชน เมื่อจิตที่เป็นกุศลและที่เป็นอัปยาคฤตกำลังเป็นไปอยู่ ท่านยอมรับว่า
 “เป็นผู้มีอนุสัย” ใช่ไหม
 สก. ใช่
- พร. อนุสัยเหล่านั้นเป็นสภาวะธรรมที่รับรู้อารมณ์ได้ใช่ไหม
 สก. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- พร. ดังนั้น อนุสัยจึงเป็นสภาวะธรรมที่รับรู้อารมณ์ไม่ได้

ปร. ปุ่ฤษน เมื่อจิดทีเป็นกุศลและทีเป็นอัพยากฤตกำลังเป็นไปอยู่ ท่านยอม รับว่า
“เป็นผู้มีราคาะ” ใ้ใหม่

สก. ใ้

ปร. ราคาะนั้นเป็นสภาวะธรรมทีรับรู้อารมณ์ได้ใ้ใหม่

สก. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ

ปร. ดั่งนั้น ราคาะจึงเป็นสภาวะธรรมทีรับรู้อารมณ์ไม่ได้

อนุสยาอนารัมมณกถา จบ

๑-๓. ดิสโสปีอนุสยกถา (๑๐๖-๑๐๘)

ว่าด้วยอนุสัย ๓ เรื่อง⁷

[๖๐๕] สก. อนุสัยเป็นอัพยากฤตใ้ใหม่

ปร.⁸ ใ้⁹

สก. อนุสัยเป็นอัพยากฤตฝ่ายวิบาก อัพยากฤตฝ่ายกิริยา เป็นรูป เป็นนิพพาน
เป็นจักขายตนะ ฯลฯ เป็นโณภูจู้พพายตนะใ้ใหม่

ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ

สก. กามราคานุสัยเป็นอัพยากฤตใ้ใหม่

ปร. ใ้

สก. กามราคาะ กามราคาปริยฎฐฐาน กามราคสังโยชน์ กาโมชะ กามโยคะ กามฉันท
นิวรรณ เป็นอัพยากฤตใ้ใหม่

ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ

สก. กามราคาะ กามราคาปริยฎฐฐาน ฯลฯ กามฉันทนิวรรณ เป็นอกุศลใ้ใหม่

ปร. ใ้

สก. กามราคานุสัยเป็นอกุศลใ้ใหม่

ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ

สก. ปฏิฆานุสัยเป็นอัพยากฤตใ้ใหม่

ปร. ใ้

สก. ปฏิฆะ ปฏิฆปริยฎฐฐาน ปฏิฆสังโยชน์ เป็นอัพยากฤตใ้ใหม่

⁷ ๓ เรื่อง คือ (๑) เรื่องอนุสัยเป็นอัพยากฤต (๒) เรื่องอนุสัยเป็นอเหตุกะ (๓) เรื่องอนุสัยเป็นจิตตวิปปยุต (อภิ.ปญจ.อ. (บาลี) ๖๐๕-๖๑๓/๒๕๕)

⁸ ปร. หมายถึงภิกษุในนิกายมหาสังฆิกะและนิกายสมัตติยะ (อภิ.ปญจ.อ. (บาลี) ๖๐๕/๒๕๕-๒๕๖)

⁹ เพราะมีความเห็นว่ อนุสัยไม่เป็นอกุศล แต่เป็นอัพยากฤต เป็นอเหตุกะ เป็นสภาวะธรรมทีวิปปยุตจากจิต ซึ่งต่างกับความเห็นของสกวาททีเห็นว่ อนุสัยเป็นอกุศล เป็นสเหตุกะ และเป็นสภาวะธรรมทีสัมปยุตด้วยจิต (อภิ.ปญจ.อ. (บาลี) ๖๐๕/๒๕๕-๒๕๖)

- ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- สก. ปฏิฆะ ปฏิฆปริยฐาน ปฏิฆสังโยชน์ เป็นอกุศลใช้ใหม่
- ปร. ใช่
- สก. ปริมาณุสัยเป็นอกุศลใช้ใหม่
- ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- สก. มานานุสัยเป็นอัปยากฤตใช้ใหม่
- ปร. ใช่
- สก. มานะ มานปริยฐาน มานสังโยชน์ เป็นอัปยากฤตใช้ใหม่
- ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- สก. มานะ มานปริยฐาน มานสังโยชน์ เป็นอกุศลใช้ใหม่
- ปร. ใช่
- สก. มานานุสัยเป็นอกุศลใช้ใหม่
- ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- สก. ทิฏฐานุสัยเป็นอัปยากฤตใช้ใหม่
- ปร. ใช่
- สก. ทิฏฐิ ทิฏฐิมะ ทิฏฐิโยคะ ทิฏฐิปริยฐาน ทิฏฐิสังโยชน์ เป็นอัปยากฤต ใช้ใหม่
- ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- สก. ทิฏฐิ ทิฏฐิมะ ทิฏฐิโยคะ ทิฏฐิปริยฐาน ทิฏฐิสังโยชน์ เป็นอกุศลใช้ใหม่
- ปร. ใช่
- สก. ทิฏฐานุสัยเป็นอกุศลใช้ใหม่
- ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- สก. วิจิกิจฉานุสัยเป็นอัปยากฤตใช้ใหม่
- ปร. ใช่
- สก. วิจิกิจฉา วิจิกิจฉาปริยฐาน วิจิกิจฉาสังโยชน์ วิจิกิจฉานิวรรณ เป็นอัปยากฤต ใช้ใหม่
- ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- สก. วิจิกิจฉา วิจิกิจฉาปริยฐาน วิจิกิจฉาสังโยชน์ วิจิกิจฉานิวรรณ เป็นอกุศลใช้ใหม่
- ปร. ใช่
- สก. วิจิกิจฉานุสัยเป็นอกุศลใช้ใหม่
- ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- สก. ภวราคานุสัยเป็นอัปยากฤตใช้ใหม่
- ปร. ใช่

- สก. ภวราคะ ภวราคะปริญญฐาน ภวราคะสังโยชน์ เป็นอภัยากฤตใช่ไหม
 พร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- สก. ภวราคะ ภวราคะปริญญฐาน ภวราคะสังโยชน์ เป็นอกุศลใช่ไหม
 พร. ใช่
- สก. ภวราคานุสัยเป็นอกุศลใช่ไหม
 พร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- สก. อวิชชานุสัยเป็นอภัยากฤตใช่ไหม
 พร. ใช่
- สก. อวิชชา อวิชชโสมะ อวิชชาโยคะ อวิชชาปริญญฐาน อวิชชาสังโยชน์ อวิชชา
 นินวรณ์ เป็นอภัยากฤตใช่ไหม
 พร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- สก. อวิชชา อวิชชโสมะ อวิชชาโยคะ อวิชชาปริญญฐาน อวิชชาสังโยชน์ อวิชชา
 นินวรณ์ เป็นอกุศลใช่ไหม
 พร. ใช่
- สก. อวิชชานุสัยเป็นอกุศลใช่ไหม
 พร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- [๖๐๖] พร. ท่านไม่ยอมรับว่า “อนุสัยเป็นอภัยากฤต” ใช่ไหม
 สก. ใช่
 พร. ปุถุชน เมื่อจิตที่เป็นกุศลและที่เป็นอภัยากฤตเป็นไปอยู่ ท่านยอมรับว่า “มี
 อนุสัย” ใช่ไหม
 สก. ใช่
 พร. สภาวธรรมที่เป็นกุศลและอกุศลมาประชุมกันได้ใช่ไหม
 สก. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
 พร. ดังนั้น อนุสัยจึงเป็นอภัยากฤต
 พร. ปุถุชน เมื่อจิตที่เป็นกุศลและที่เป็นอภัยากฤตเป็นไปอยู่ ท่านยอมรับว่า “มี
 ราคะ” ใช่ไหม
 สก. ใช่
 พร. สภาวธรรมที่เป็นกุศลและอกุศลมาประชุมกันได้ใช่ไหม
 สก. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
 พร. ดังนั้น ราคะจึงเป็นอภัยากฤต
- [๖๐๗] สก. อนุสัยเป็นเหตุกะใช่ไหม
 พร. ใช่
 สก. อนุสัยเป็นรูป เป็นนิพพาน เป็นจักขายตนะ ฯลฯ เป็นโณภูมัพพายตนะ ใช่ไหม
 พร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ

สก. กามราคานุสัยเป็นเหตุกะไซ้ใหม่

ปร. ไซ้

สก. กามราคะ กามราคปริยฐาน กามราคสังโยชน์ กามฉันทนิวรรณ์ เป็นเหตุกะไซ้ใหม่

ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ

สก. กามราคะ กามราคปริยฐาน ฯลฯ กามฉันทนิวรรณ์ เป็นเหตุกะไซ้ใหม่

ปร. ไซ้

สก. กามราคานุสัยเป็นเหตุกะไซ้ใหม่

ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ

สก. ปฏิกมานุสัย ฯลฯ มานานุสัย ทิฏฐานุสัย วิจิกิจฉานุสัย ภวราคานุสัย ฯลฯ อวิชชานุสัย เป็นเหตุกะไซ้ใหม่

ปร. ไซ้

สก. อวิชชา อวิชชโสมะ อวิชชาโยคะ อวิชชาปริยฐาน อวิชชาสังโยชน์ อวิชชานิวรรณ์ เป็นเหตุกะไซ้ใหม่

ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ

สก. อวิชชา อวิชชโสมะ ฯลฯ อวิชชานิวรรณ์ เป็นเหตุกะไซ้ใหม่

ปร. ไซ้

สก. อวิชชานุสัยเป็นเหตุกะไซ้ใหม่

ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ

[๖๐๘] ปร. ท่านไม่ยอมรับว่า “อนุสัยเป็นเหตุกะ” ไซ้ใหม่

สก. ไซ้

ปร. ปุ่ชุน เมื่อจิตที่เป็นกุศลและที่เป็นอัพยากฤตเป็นไปอยู่ ท่านยอมรับว่า “มีอนุสัย” ไซ้ใหม่

สก. ไซ้

ปร. อนุสัยเป็นเหตุกะโดยเหตุนี้ไซ้ใหม่

สก. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ

ปร. ดังนั้น อนุสัยจึงเป็นเหตุกะ

ปร. ปุ่ชุน เมื่อจิตที่เป็นกุศลและที่เป็นอัพยากฤตเป็นไปอยู่ ท่านยอมรับว่า “มีราคะ” ไซ้ใหม่

สก. ไซ้

ปร. ราคะเป็นเหตุกะโดยเหตุนี้ไซ้ใหม่

สก. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ

ปร. ดังนั้น ราคะจึงเป็นเหตุกะ

- [๖๐๙] สก. อนุสัย วิปยุตจากจิตໃໝ່
 प्र. ໃໝ່
 สก. อนุสัยเป็นรูป เป็นนิพพาน เป็นจักขายตนะ ฯลฯ เป็นโณภูมัพพายตนะ ใจໝ່
 प्र. ไม้ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
 สก. กามราคานุสัย วิปยุตจากจิตໃໝ່
 प्र. ใจໝ່
 สก. กามราคะ กามราคปริยฎฐาน กามราคสังโยชน์ กาโมหะ กามโยคะ กามฉันท
 นีวรณ วิปยุตจากจิตໃໝ່
 प्र. ไม้ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
 สก. กามราคะ กามราคปริยฎฐาน ฯลฯ กามฉันทนีวรณ สัมปยุตด้วยจิตໃໝ່
 प्र. ใจໝ່
 สก. กามราคานุสัย สัมปยุตด้วยจิตໃໝ່
 प्र. ไม้ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- [๖๑๐] สก. กามราคานุสัย วิปยุตจากจิตໃໝ່
 प्र. ใจໝ່
 สก. กามราคานุสัยนับเนื่องในสังขารขัน्ह
 प्र. นับเนื่องในสังขารขัน्ह
 สก. สังขารขัน्ह วิปยุตจากจิตໃໝ່
 प्र. ไม้ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
 สก. สังขารขัน्ह วิปยุตจากจิตໃໝ່
 प्र. ใจໝ່
 สก. เวทนาขัน्ह สัญญาขัน्ह วิปยุตจากจิตໃໝ່
 प्र. ไม้ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
 สก. กามราคานุสัยนับเนื่องในสังขารขัน्ह แต่วิปยุตจากจิตໃໝ່
 प्र. ใจໝ່
 สก. กามราคะนับเนื่องในสังขารขัน्ह แต่วิปยุตจากจิตໃໝ່
 प्र. ไม้ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
 สก. กามราคะนับเนื่องในสังขารขัน्ह สัมปยุตด้วยจิตໃໝ່
 प्र. ใจໝ່
 สก. กามราคานุสัยนับเนื่องในสังขารขัน्ह สัมปยุตด้วยจิตໃໝ່
 प्र. ไม้ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
 สก. กามราคานุสัยนับเนื่องในสังขารขัน्ह แต่วิปยุตจากจิต ส่วนกามราคะ นับ
 เนื่องในสังขารขัน्हและสัมปยุตด้วยจิตໃໝ່
 प्र. ใจໝ່

- สก. สังขารชั้นหนึ่งส่วนหนึ่งสัมปยุตด้วยจิต อีกส่วนหนึ่งวิปยุตจากจิตໃໝ່
- ปร. ບໍ່ຄວນຮຽກຮ້ອງຢ່າງນັ້ນ ຯລຯ
- สก. ສິ່ງຂາດສ່ວນໜຶ່ງສັມປຸດດ້ວຍຈິດ ອີກສ່ວນໜຶ່ງວິປຸດຈາກຈິດໃໝ່
- ປຣ. ໃຫ້
- สก. ເວທນາຂັ້ນ ສັງຄານາຂັ້ນ ສ່ວນໜຶ່ງສັມປຸດດ້ວຍຈິດ ອີກສ່ວນໜຶ່ງວິປຸດ ຈາກຈິດໃໝ່
- ປຣ. ບໍ່ຄວນຮຽກຮ້ອງຢ່າງນັ້ນ ຯລຯ
- [໒໑໑] ສກ. ປຸກມານຸສັຍ ມານານຸສັຍ ທິກຸສານຸສັຍ ວິຈິກິຈານຸສັຍ ກວາກາດານຸສັຍ ອວິທະຍານຸສັຍ ວິປຸດຈາກຈິດໃໝ່
- ປຣ. ໃຫ້
- สก. ອວິທະຍາ ອວິທະຍາໄຍ ອວິທະຍາໄຍະ ອວິທະຍານິວຣນ ວິປຸດຈາກຈິດໃໝ່
- ປຣ. ບໍ່ຄວນຮຽກຮ້ອງຢ່າງນັ້ນ ຯລຯ
- สก. ອວິທະຍາ ອວິທະຍາໄຍ ອວິທະຍາໄຍະ ອວິທະຍານິວຣນ ສັມປຸດດ້ວຍຈິດໃໝ່
- ປຣ. ໃຫ້
- สก. ອວິທະຍານຸສັຍສັມປຸດດ້ວຍຈິດໃໝ່
- ປຣ. ບໍ່ຄວນຮຽກຮ້ອງຢ່າງນັ້ນ ຯລຯ
- [໒໑໒] ສກ. ອວິທະຍານຸສັຍ ວິປຸດຈາກຈິດໃໝ່
- ປຣ. ໃຫ້
- สก. ອວິທະຍານຸສັຍ ນັບເນື່ອງໃນຂັ້ນໃໝ່
- ປຣ. ນັບເນື່ອງໃນສິ່ງຂາດສ່ວນໜຶ່ງ
- สก. ສິ່ງຂາດສ່ວນໜຶ່ງ ວິປຸດຈາກຈິດໃໝ່
- ປຣ. ບໍ່ຄວນຮຽກຮ້ອງຢ່າງນັ້ນ ຯລຯ
- สก. ສິ່ງຂາດສ່ວນໜຶ່ງ ວິປຸດຈາກຈິດໃໝ່
- ປຣ. ໃຫ້
- สก. ເວທນາຂັ້ນ ສັງຄານາຂັ້ນ ວິປຸດຈາກຈິດໃໝ່
- ປຣ. ບໍ່ຄວນຮຽກຮ້ອງຢ່າງນັ້ນ ຯລຯ
- สก. ອວິທະຍານຸສັຍນັບເນື່ອງໃນສິ່ງຂາດສ່ວນໜຶ່ງ ແຕ່ວິປຸດຈາກຈິດໃໝ່
- ປຣ. ໃຫ້
- สก. ອວິທະຍານັບເນື່ອງໃນສິ່ງຂາດສ່ວນໜຶ່ງ ແຕ່ວິປຸດຈາກຈິດໃໝ່
- ປຣ. ບໍ່ຄວນຮຽກຮ້ອງຢ່າງນັ້ນ ຯລຯ
- สก. ອວິທະຍານັບເນື່ອງໃນສິ່ງຂາດສ່ວນໜຶ່ງ ສັມປຸດດ້ວຍຈິດໃໝ່
- ປຣ. ໃຫ້
- สก. ອວິທະຍານຸສັຍນັບເນື່ອງໃນສິ່ງຂາດສ່ວນໜຶ່ງ ສັມປຸດດ້ວຍຈິດໃໝ່
- ປຣ. ບໍ່ຄວນຮຽກຮ້ອງຢ່າງນັ້ນ ຯລຯ

สก. อวิชชานุสัยนับเนื่องในสังขารชั้นร์ แต่วิปยุตจากจิต ส่วนอวิชชานับเนื่องในสังขารชั้นร์และสัมปยุตด้วยจิตใหม่

ปร. ใช่

สก. สังขารชั้นร์ส่วนหนึ่งสัมปยุตด้วยจิต อีกส่วนหนึ่งวิปยุตจากจิตใหม่

ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ

สก. สังขารชั้นร์ส่วนหนึ่งสัมปยุตด้วยจิต อีกส่วนหนึ่งวิปยุตจากจิตใหม่

ปร. ใช่

สก. เวทนาชั้นร์ สัญญาชั้นร์ ส่วนหนึ่งสัมปยุตด้วยจิต อีกส่วนหนึ่งวิปยุต จากจิตใหม่

ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ

[๖๑๓] ปร. ท่านไม่ยอมรับว่า “อนุสัย วิปยุตจากจิต” ใหม่

สก. ใช่

ปร. ปุถุชน เมื่อจิตที่เป็นกุศลและที่เป็นอัพยากฤตเป็นไปอยู่ ท่านยอมรับว่า “มีอนุสัย” ใหม่

สก. ใช่

ปร. อนุสัย สัมปยุตด้วยจิตนั้นใหม่

สก. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ

ปร. ดังนั้น อนุสัยจึงวิปยุตจากจิต

ปร. ปุถุชน เมื่อจิตที่เป็นกุศลและที่เป็นอัพยากฤตเป็นไปอยู่ ท่านยอมรับว่า “มีราคะ” ใหม่

สก. ใช่

ปร. ราคะ สัมปยุตด้วยจิตนั้นใหม่

สก. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น

ปร. ดังนั้น ราคะจึงวิปยุตจากจิต

ติสโสปิอนุสยกถา จบ

๕. อัญญอนุสโยติกถา (๑๔๐)

ว่าด้วยอนุสัยเป็นคนละอย่างกัน(กับปริยฐานกิเลส)

[๗๐๐] สก. กามราคานุสัยกับกามราคปริยฐานเป็นคนละอย่างกันใหม่

- ปร.¹⁰ ใช้¹¹
- สก. กามราคาจะกับกามราคาปริยฐานเป็นคนละอย่างกันใช้ใหม่
- ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- สก. กามราคาจะกับกามราคาปริยฐานเป็นอย่างเดียวกันใช้ใหม่
- ปร. ใช้
- สก. กามราคานุสัยกับกามราคาปริยฐานเป็นอย่างเดียวกันใช้ใหม่
- ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- สก. ปฏิมานุสัยกับปฏิษปริยฐานเป็นคนละอย่างกันใช้ใหม่
- ปร. ใช้
- สก. ปฏิษะกับปฏิษปริยฐานเป็นคนละอย่างกันใช้ใหม่
- ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- สก. ปฏิษะกับปฏิษปริยฐานเป็นอย่างเดียวกันใช้ใหม่
- ปร. ใช้
- สก. ปฏิมานุสัยกับปฏิษปริยฐานเป็นอย่างเดียวกันใช้ใหม่
- ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- สก. มานานุสัยกับมานปริยฐานเป็นคนละอย่างกันใช้ใหม่
- ปร. ใช้
- สก. มานะกับมานปริยฐานเป็นคนละอย่างกันใช้ใหม่
- ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- สก. มานะกับมานปริยฐานเป็นอย่างเดียวกันใช้ใหม่
- ปร. ใช้
- สก. มานานุสัยกับมานปริยฐานเป็นอย่างเดียวกันใช้ใหม่
- ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- สก. ทิฐฐานุสัยกับทิฐิปริยฐานเป็นคนละอย่างกันใช้ใหม่
- ปร. ใช้
- สก. ทิฐิกับทิฐิปริยฐานเป็นคนละอย่างกันใช้ใหม่
- ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- สก. ทิฐิกับทิฐิปริยฐานเป็นอย่างเดียวกันใช้ใหม่
- ปร. ใช้
- สก. ทิฐฐานุสัยกับทิฐิปริยฐานเป็นอย่างเดียวกันใช้ใหม่
- ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ

¹⁰ ปร. หมายถึงภิกษุในนิกาย**อันธกะ** (อภิ.ปญจ.อ. (บาลี) ๗๐๐-๗๐๑/๒๗๕)

¹¹ เพราะมีความเห็นว่า เมื่อจิตที่เป็นอกุศลหรืออัพยากรุดกำลังเป็นไป บุคคลนั้นคือเป็นผู้มีอนุสัย แต่ไม่มีปริยฐานกิเลส ดังนั้น อนุสัยกับปริยฐานกิเลสจึงเป็นคนละอย่างกัน (อภิ.ปญจ.อ. (บาลี) ๗๐๐-๗๐๑/๒๗๕)

- สก. วิจิติจ্ঞานุสสัยกับวิจิติจ্ঞาปริยฐานเป็นคนละอย่างกันใช่ไหม
 ปร. ใช่
- สก. วิจิติจ্ঞากับวิจิติจ্ঞาปริยฐานเป็นคนละอย่างกันใช่ไหม
 ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- สก. วิจิติจ্ঞากับวิจิติจ্ঞาปริยฐานเป็นอย่างเดียวกันใช่ไหม
 ปร. ใช่
- สก. วิจิติจ্ঞานุสสัยกับวิจิติจ্ঞาปริยฐานเป็นอย่างเดียวกันใช่ไหม
 ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- สก. ภวราคานุสสัยกับภวราคปริยฐานเป็นคนละอย่างกันใช่ไหม
 ปร. ใช่
- สก. ภวราคะกับภวราคปริยฐานเป็นคนละอย่างกันใช่ไหม
 ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- สก. ภวราคะกับภวราคปริยฐานเป็นอย่างเดียวกันใช่ไหม
 ปร. ใช่
- สก. ภวราคานุสสัยกับภวราคปริยฐานเป็นอย่างเดียวกันใช่ไหม
 ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- สก. อวิชชานุสสัยกับอวิชชาปริยฐานเป็นคนละอย่างกันใช่ไหม
 ปร. ใช่
- สก. อวิชชากับอวิชชาปริยฐานเป็นคนละอย่างกันใช่ไหม
 ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- สก. อวิชชากับอวิชชาปริยฐานเป็นอย่างเดียวกันใช่ไหม
 ปร. ใช่
- สก. อวิชชานุสสัยกับอวิชชาปริยฐานเป็นอย่างเดียวกันใช่ไหม
 ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- [๗๐๑] ปร. ท่านไม่ยอมรับว่า “อนุสสัยกับปริยฐานกิเลสเป็นคนละอย่างกัน” ใช่ไหม
 สก. ใช่
- ปร. ปุถุชน เมื่อจิตที่เป็นกุศลและที่เป็นอัพยากฤตเป็นไปอยู่ ท่านยอมรับว่า “มีอนุสสัย” ใช่ไหม
 สก. ใช่
- ปร. ท่านยอมรับว่า “อัญญปริยฐานกิเลสกลุ่มรวม” ใช่ไหม
 สก. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- ปร. ดังนั้น อนุสสัยกับปริยฐานกิเลสจึงเป็นคนละอย่างกัน

ปร. บุณฺณ เมื่อจิตที่เป็นกุศลและที่เป็นอัพยาทุกตเป็นไปอยู่ ท่านยอมรับว่า “มี
ราคะ” ใช่ไหม

สก. ใช่

ปร. ท่านยอมรับว่า “ถูกปริยฐานกิเลสกลุ่มม” ใช่ไหม

สก. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ

ปร. ดังนั้น ราคะกับปริยฐานกิเลสจึงเป็นคนละอย่างกัน

อัญญอุณฺสโยติกา จบ

๖. สัมมุขิปุคตกา (๑๓๑) ว่าด้วยผู้พร้อมด้วยสังโยชน์

[๖๖๘] สก. บุคคลผู้พร้อมด้วยสังโยชน์ละสังโยชน์ได้ใช่ไหม
ปร.¹² ใช่¹³

สก. บุคคลผู้กำหนดแล้วละราคะ ผู้ขัดเคืองแล้วละโทสะ ผู้หลงแล้วละโมหะ ผู้
เศร้าหมองแล้วละกิเลสได้ใช่ไหม

ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ

สก. บุคคลละราคะด้วยราคะ ละโทสะด้วยโทสะ ละโมหะด้วยโมหะ ละกิเลส ด้วย
กิเลสใช่ไหม

ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ

สก. ราคะสัมปยุตด้วยจิต มรรคก็สัมปยุตด้วยจิตใช่ไหม

ปร. ใช่

สก. มีการประชุมแห่งผัสสะ ๒ อย่าง ฯลฯ จิต ๒ ดวงใช่ไหม

ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ

สก. ราคะเป็นอกุศล แต่มรรคเป็นกุศลใช่ไหม

ปร. ใช่

สก. สภาวธรรมที่เป็นกุศลและอกุศล ที่มีโทษและไม่มีโทษ ที่เลวและประณีต ที่
เป็นฝ่ายดำ เป็นฝ่ายขาวและเป็นฝ่ายมีส่วนเปรียบ มาประชุมกันได้ใช่ไหม

ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ

[๖๖๙] สก. สภาวธรรมที่เป็นกุศลและอกุศล ที่มีโทษและไม่มีโทษ ที่เลวและ
ประณีต ที่เป็นฝ่ายดำ เป็นฝ่ายขาว และเป็นฝ่ายมีส่วนเปรียบ มาประชุมกันได้ใช่ไหม

¹² ปร. หมายถึงภิกษุในนิกายอุตตราปถะ (อภิ.ปญจ.อ. (บาลี) ๖๖๘-๖๗๐/๒๗๐)

¹³ เพราะมีความเห็นว่า การละสังโยชน์นั้นจะต้องละในช่วงที่ถูกสังโยชน์ครอบงำเท่านั้น ซึ่งต่างกับความเห็นของสกวาทิที่เห็นว่า การละสังโยชน์จะต้องละก่อนที่จะถูกสังโยชน์ครอบงำ (อภิ.ปญจ.อ. (บาลี) ๖๖๘-๖๗๐/๒๗๐)

ปร. ใช่

สก. พระสูตรที่พระผู้มีพระภาคตรัสไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย สิ่งที่อยู่ห่างไกลกันเหลือเกิน ๔ อย่างนี้

สิ่งที่อยู่ห่างไกลกันเหลือเกิน ๔ อย่าง อะไรบ้าง คือ

๑. ท้องฟ้ากับแผ่นดิน นี่เป็นสิ่งที่อยู่ห่างไกลกันเหลือเกินอย่างที่ว่า ๑

ฯลฯ

เพราะฉะนั้น ธรรมของสัตว์บุรุษจึงห่างไกลกันกับธรรมของสัตว์บุรุษ”¹⁴

มีอยู่จริงมีใช่หรือ

ปร. ใช่

สก. ดังนั้น ท่านจึงไม่ควรยอมรับว่า “สภาวะธรรมที่เป็นกุศลและอกุศล ฯลฯ มาประชุมกันได้”

สก. บุคคลผู้พร้อมด้วยสังโยชน์ละสังโยชน์ได้ใช่ไหม

ปร. ใช่

สก. พระสูตรที่พระผู้มีพระภาคตรัสไว้ว่า “บุคคลนั้น เมื่อจิตตั้งมั่นอย่างนี้ ฯลฯ ย่อมโน้มจิตไปเพื่อญาณเป็นเครื่องสิ้นอาสวะ”¹⁵ มีอยู่จริงมีใช่หรือ

ปร. ใช่

สก. ดังนั้น ท่านก็ไม่ควรยอมรับว่า “บุคคลผู้พร้อมด้วยสังโยชน์ละสังโยชน์ได้”

[๖๗๐] ปร. ท่านไม่ยอมรับว่า “บุคคลผู้พร้อมด้วยสังโยชน์ละสังโยชน์ได้” ใช่ไหม

สก. ใช่

ปร. พระสูตรที่พระผู้มีพระภาคตรัสไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เมื่อรู้ เห็นอยู่อย่างนี้ จิต ย่อมหลุดพ้นจากกามาสวะบ้าง ฯลฯ จากอวิชชาสวะบ้าง”¹⁶ มีอยู่จริงมีใช่หรือ

สก. ใช่

ปร. ดังนั้น บุคคลผู้พร้อมด้วยสังโยชน์จึงละสังโยชน์ได้

สัมมุขีฎตกถา จบ

¹⁴ ดูเทียบ อง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๔๗/๗๗

¹⁵ ดูเทียบ ม.อุ. (ไทย) ๑๔/๑๙/๒๖

¹⁶ ดูเทียบ ม.อุ. (ไทย) ๑๔/๑๙/๒๖

๑. กิเลสขหนกถ (๑๘๖)

ว่าด้วยการละกิเลส

- [๘๒๘] สก. บุคคลละกิเลสที่เป็นอดีตได้ใช่ไหม
 ปร.¹⁷ ใช่¹⁸
- สก. บุคคลให้ธรรมที่ดับแล้วดับไป ให้ธรรมที่หายไปแล้วหายไป ให้ธรรมที่สิ้นไป
 แล้วสิ้นไป ให้ธรรมที่สูญไปแล้วสูญไป ให้ธรรมที่ดับสูญไปแล้วดับสูญไปได้ใช่ไหม
 ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- สก. บุคคลละกิเลสที่เป็นอดีตได้ใช่ไหม
 ปร. ใช่
- สก. อดีตดับไปแล้วมิใช่หรือ
 ปร. ใช่
- สก. หากอดีตดับไปแล้ว ท่านก็ไม่ควรยอมรับว่า “บุคคลละกิเลสที่เป็นอดีตได้”
 สก. บุคคลละกิเลสที่เป็นอดีตได้ใช่ไหม
 ปร. ใช่
- สก. กิเลสที่เป็นอดีตไม่มีมิใช่หรือ
 ปร. ใช่
- สก. หากกิเลสที่เป็นอดีตไม่มี ท่านก็ไม่ควรยอมรับว่า “บุคคลละกิเลสที่เป็นอดีต
 ได้”
- [๘๒๙] สก. บุคคลละกิเลสที่เป็นอนาคตได้ใช่ไหม
 ปร. ใช่
- สก. บุคคลให้ธรรมที่ยังไม่เกิดไม่ให้เกิด ให้ธรรมที่ยังไม่เกิดพร้อมไม่ให้เกิดพร้อม
 ให้ธรรมที่ยังไม่บังเกิดไม่บังเกิด ให้ธรรมที่ยังไม่ปรากฏไม่ปรากฏได้ใช่ไหม
 ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ
- สก. บุคคลละกิเลสที่เป็นอนาคตได้ใช่ไหม
 ปร. ใช่
- สก. กิเลสที่เป็นอนาคตยังไม่เกิดมิใช่หรือ
 ปร. ใช่
- สก. หากกิเลสที่เป็นอนาคตยังไม่เกิด ท่านก็ไม่ควรยอมรับว่า “บุคคลละกิเลสที่
 เป็นอนาคตได้”
- สก. บุคคลละกิเลสที่เป็นอนาคตได้ใช่ไหม
 ปร. ใช่

¹⁷ ปร. หมายถึงภิกษุในนิกายอุตตรাপถะ (อภิ.ปญจ.อ. (บาลี) ๘๒๘-๘๓๑/๓๐๓-๓๐๕)

¹⁸ เพราะมีความเห็นว่า เนื่องจากอริยบุคคลละกิเลสในอดีตได้แล้วจึงชื่อว่าละกิเลสทั้งที่เป็นอดีต อนาคต และปัจจุบันได้ (อภิ.ปญจ.อ. (บาลี) ๘๒๘-๘๓๑/๓๐๓-๓๐๕)

สก. กิเลสที่เป็นอนาคตไม่มีมิใช่หรือ

ปร. ใช่

สก. หากกิเลสที่เป็นอนาคตไม่มี ท่านก็ไม่ควรยอมรับว่า “บุคคลละกิเลสที่เป็นอนาคตได้”

[๔๓๐] สก. บุคคลละกิเลสที่เป็นปัจจุบันได้ใช่ไหม

ปร. ใช่

สก. บุคคลผู้กำหนดละราคะ ผู้ขัดเคืองละโทสะ ผู้หลงละโมหะ ผู้เศร้าหมอง ละกิเลสได้ใช่ไหม

ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ

สก. บุคคลละราคะด้วยราคะ ละโทสะด้วยโทสะ ละโมหะด้วยโมหะ ละกิเลส ด้วยกิเลสได้ใช่ไหม

ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ

สก. ราคะสัมปยุตด้วยจิต มรรคก็สัมปยุตด้วยจิตใช่ไหม

ปร. ใช่

สก. มีการประชุมแห่งผัสสะ ๒ อย่าง ฯลฯ จิต ๒ ดวงใช่ไหม

ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ

สก. ราคะเป็นอกุศล ส่วนมรรคเป็นกุศลใช่ไหม

ปร. ใช่

สก. สภาวธรรมที่เป็นกุศลและอกุศล ที่มีโทษและไม่มีโทษ ที่เลวและประณีต ที่เป็นฝ่ายดำ เป็นฝ่ายขาว และเป็นฝ่ายมีส่วนเปรียบมาประชุมกันได้ใช่ไหม

ปร. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ

สก. สภาวธรรมที่เป็นกุศลและอกุศล ที่มีโทษและไม่มีโทษ ที่เลวและประณีต ที่เป็นฝ่ายดำ เป็นฝ่ายขาว และเป็นฝ่ายมีส่วนเปรียบมาประชุมกันได้ใช่ไหม

ปร. ใช่

สก. พระสูตรที่พระผู้มีพระภาคตรัสไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย สิ่งที่อยู่ห่างไกลกันเหลือเกิน ๔ อย่างนี้

สิ่งที่อยู่ห่างไกลกันเหลือเกิน ๔ อย่าง อะไรบ้าง คือ

๑. ท้องฟ้ากับแผ่นดิน นี่เป็นสิ่งที่อยู่ห่างไกลกันเหลือเกินอย่างที่ ๑

ฯลฯ

เพราะฉะนั้น ธรรมของสัตว์บุรุษจึงห่างไกลกันกับธรรมของอสัตว์บุรุษ”¹⁹

มีอยู่จริงมิใช่หรือ

ปร. ใช่

¹⁹ ดูเทียบ อง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๔๗/๗๗

สก. ดังนั้น ท่านจึงไม่ควรยอมรับว่า “สภาวะธรรมที่เป็นกุศลและอกุศล ฯลฯ มา
ประชุมกันได้”

[๘๓๑] พร. ท่านไม่ยอมรับว่า “บุคคลละกิเลสที่เป็นอดีต กิเลสที่เป็นอนาคต กิเลส
ที่เป็นปัจจุบันได้” ใช่ไหม

สก. ใช่

พร. บุคคลที่ละกิเลสได้ไม่มีใช่ไหม

สก. ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ฯลฯ

พร. ดังนั้น บุคคลจึงละกิเลสที่เป็นอดีต กิเลสที่เป็นอนาคต กิเลสที่เป็นปัจจุบันได้

กิเลสขหนกถา จบ
